

Naujienu Antroji Dalis

NR. 768

CHICAGOS LIETUVIŲ LITERATŪROS DRAUGIJOS LEIDINYS

XXI METAI

J. VLKS.

O LIETUVA! KIEKSYK PARDUOTA?

Kieno tu, žemė, ak kieno tu,
Penėtoja, maitintoja?
O, kad galėtu — ji byloti,
Ugnim ji spiaudyti imtų!

Tyli, nepasakai... Gal tu,
Kurie tave išniekino?
Gal tu, kur laistė prakaitą?
O gal tu žemė niekieno?

O Lietuva! Kieksyk parduota
Ir išmainyta tu buvai!
Erškėčių dygiais vainikuota,
Vergijos dainas dainavai.

(Salomėja Nėris iš "Poemos apie Staliną")

O Lietuva! Kieksyk parduota tu buvai Lenino - Stalino epochos metais?

Prisimenant 25-rius Lietuvos okupacijos metus ir nepamirštant buvusią baisiausiąją Lietuvos gyventojų medžioklę į vergiją, dirstelkim, kiek kartų Lietuva buvo parduota, išmainyta, išniekinta, Rusijoje carinį imperializmą bolševikams atgaivinant.

1917 m. lapkričio mėn. išvaikius teisėtai susirinkusį, demokratiniu būdu išrinktą Rusijos Steigiamąjį Seimą, smurto būdu valdžioje įsigalėjus Lenino vedamiems bolševikams valdžioje, Rusijos imperija pergyveno sunkias dienas. Carinės Rusijos valdomos tautos, tada jau beveik visur buvo sukilusios ir steigė savas tautines respublikas. Kaukaze buvo siekiama sudaryti visų tautų federacijos junginį ir nusikratyti Rusijos jungo. Ukraina jau buvo karo padėty su bolševikų valdžia. Bolševikam nieko kito nepaliko, kaip nutraukti su Vokietija karo veiksmus ir pradėti taikos derybas. Tokios derybos prasidėjo Lietuvos Brastoje 1917 m. lapkričio mėn. Ir čia susidurta su pačiu opiuoju Rusijos imperijai klausimu — tautų apsisprendimo teise.

Kaizerinės Vokietijos taikos delegacija pasisakė, kad ji sutinka pasirašyti taiką be kontribucijų ir pripažįsta tautų apsisprendimo teisę. Vokietijos taikos delegacijos pirmininkas Kuehlmanas pareiškė, kad Lietuva, Latvija, Estija per savo krašto atstovybes yra jau pasisakiusios dėl ateities — jos išėina iš Rusijos imperijos ir steigia savas valstybes. O štai Ukraina net atsiuntė savo atstovus dalyvauti taikos derybose. Rusijos taikos delegacija, L. Trockio vadovaujama, atsisakė toms tautoms pripažinti apsisprendimo teisę. Esą, tų tautų žemių išjungimas iš Rusijos sienų būtų lygu kontribucijai, kurios vertė siektų virš 6 bilijonų aukso rublių.

Tada taikos derybos, pradėtos 1917 m. pabaigoj, nutrūko. Vokietija pradėjo naują karo žygį į Rusijos gilumas. Pagaliau bolševikų vadai sutiko pasirašyti taiką su Vokietija jos padiktotomis sąlygomis. Pasigarsinę esą visų tautų apsisprendi-

mo teisės šalininkais, bolševikai, pasirašydami taiką, net nepasiteiravo, o kaipgi Vokietija įgyvendys toms tautoms apsisprendimo teisę?

Vadinasi, Lietuva buvo išmainyta į bolševikų tvarkomos Rusijos būtina taiką.

Bet tų pačių 1918 m. gruodžio 16 d. Maskvos pavedimu, suorganizuojama už Lietuvos sienų vadinamoji Lietuvos laikina revoliucinė darbininkų ir varginųjų valstiečių valdžia. Kad ji galėtų įsikurti Lietuvoj, 1919 m. sausio pradžioje Rusijos raudonoji armija pradeda karo žygį į Lietuvą. Neišdega! Sukilusi Lietuva raudonąją armiją išvijo iš Lietuvos. Tą patį padaro Latvija, Estija, Suomija, Lenkija, Gruzija. Sukyla Kazakstanas, kuriasi Padunojaus kazokų respublika. Rusijos imperija sparčiai aižėja. Tada bolševikų valdžia Maskvoje pasirašo taiką su Suomija, Estija, Latvija ir Lietuva. Atviras klausimas pasilieka su kitomis tautomis.

Lenkijos kariuomenė slenka pirmyn. 1919 m. lapkričio mėn. Leninas laišku kreipiasi į Lenkijos vadą Pilsudskį, siūlo tartis. Lenkijos būsimo sienos galėtų apimti visą Bielorusiją ir... Lietuvą. Leninas pasiūnčia Varšuvon savo patikėlinius pradėti derybas dėl taikos su Lenkija. Tie patvirtina, kad Lenkijos valstybės sudėtin gali įeiti Lietuva ir Baltgudija. Lenkija siekia sienų nuo jūrų iki jūrų. Derybos nutrūksta.

Tada tai Leninas pakartotinai derėjosi dėl Lietuvos pardavimo.

Tada dar galiojo 1918 m. gruodžio 22 d. Rusijos liaudies komisarų dekretas dėl Lietuvos laikinosios revoliucinės vyriausybės pripažinimo priešaky su V. Kapsuku. V. Kapsukas Maskvos imperialistų bolševikų rankose buvo tik žaisliukas.

Su Nepriklausomos Lietuvos vyriausybe Rusija taiką pasirašė tik 1920 m. vasarą.

Dabartinės Lenkijos istoriografijos institutas paskelbė dokumentus apie tų metų vestas derybas su Leninu. Iš tų paskelbtų dokumentų ir sužinota, kad Leninas buvo pasiryžęs Lietuvą parduoti Lenkijai. Lietuvą... kuri jau Maskvos buvo perleista Vokietijos žinion, paskui mė-

(Nukelta į 5 psl.)

PETRAS VAIČIŪNAS

Poetas — dramaturgas 1890—1959

Petro Vaičiūno, poeto ir pirmaujančio mūsų dramaturgo, 75 metų gimimo sukaktis Lietuvoje žadama atitinkamai paminėti. Be gausios ir savitos kūrybos, rašytojas yra palikęs įvairių vertimų. Petras Vaičiūnas, ilga laiką kankinamas plaučių, gerklės ir kaulų tuberkuliozės, mirė 1959 m. birželio 7 d., Vilniuje. Palaidotas Rasu kapinėse, kur jo paskutinio poilsio vietą puošia išpuodingas granito antkapis su iškalta rašytojo galva. Jo vardo memorialinis muziejus yra gyventam bute. Petras Vaičiūnas buvo gimes Piliakalnių kaime, Ukmergės apskrityje. Amerikoje buvo vaidinti jo scenos veikalai "Tuščios pastangos", "Sudrumsta ramybė", "Varpų giesmė" ir "Naujieji žmonės". Pirmieji "Tuščių pastangų", "Sudrumstos ramybės" ir "Naujųjų žmonių" pastatymai buvo Chicagos lietuvių scenoje.

JUOZAS STROLIA

GEDULINGAS MINĖJIMAS IR ŠOKIAI ANT MOTINOS KAPO

Lietuvių operos kolektyvas šiurpiųjų birželio mėnesio įvykių minėjimo proga šiemet birželio 13 d. pastatė Chicagoje Arie Crown teatre italų kompozitoriaus G. Verdi "Requiem" ir Bruno Markaičio S. J. kantatą "Vilniaus Varpai". Dirigavo Aleksandras Kuciūnas. "Requiem" dainavo solistai: Dana Stankaitytė, Aldona Stempuzienė, Stasys Baras ir Jonas Vaznelis, o "Vilniaus Varpuose" — sol. Prudencija Bičkienė, Alvena Giedraitienė ir Algirdas Brazis. Choro kolektyvą sudarė operos choras: Alice Stephens dainininkė, Vyčių choras ir "Tėviškės" lietuvių evangelikų choras. Didžiausia koncertų salė buvo pripildyta ne vien čekų, bet ir iš Wisconsin, Michigano ir kitur atvykusios publikos. Žodžiu, susidomėjimas koncertu buvo didelis. Čia, gul būt, prisidėjo ta aplinkybė, kad koncerto intencija buvo sugretinta su tėvynėje žuvusių partizanų ir kitų, už viešai parodytą savo tėvynės meilę išžudytų lietuvių gedulingu minėjimu. Be to, žinoma, daug bus prisidėjusi ir laikraštinė reklama, kartais nuėjusi toliau už kitas šio krašto reklamas. Birželio 5 dienos "Draugas", skatindamas lietuvius atsilankyti į minėjimą ir Verdi "Requiem" bei Markaičio "Vilniaus Varpų" skambėjimu žuvusiųjų pager-

bimą, lietuvių neatsilankymą šiame pagerbime lygino su šokių ant motinos kapo.

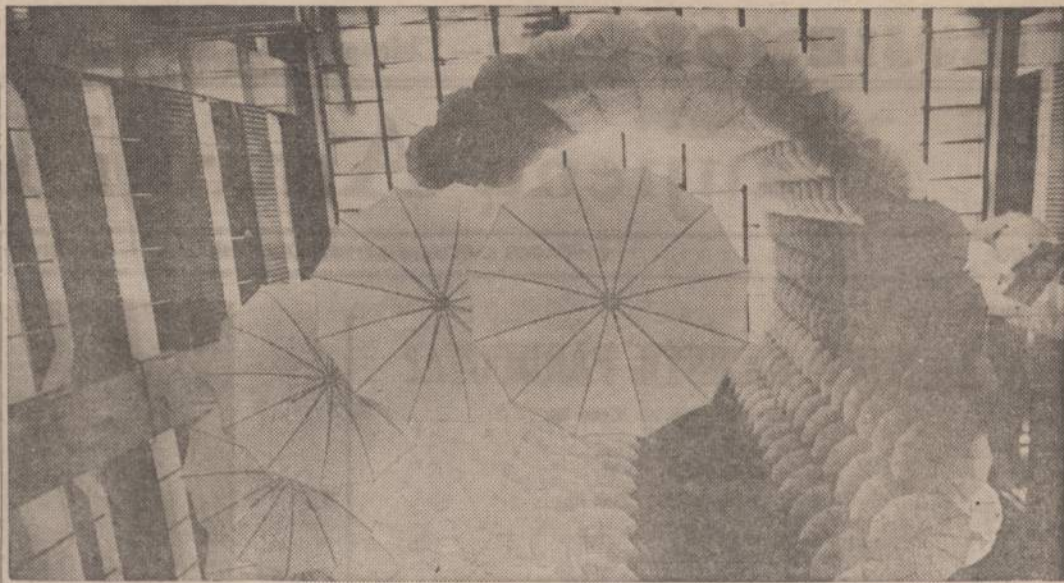
Ne vienam klausytojui tačiau kilo klausimas, kodėl už Lietuvos laisvę žuvusius lietuvius pagerbti nesurasta nieko daugiau sava, o nuspręsta pastatyti italų kompozitoriaus Verdi "Requiem"? Jei norėta pabrėžti tos dienos gėdulą ir žuvusiems "amžiną atilsį" užtraukti lotyniškai, tai mes juk turėjome ir savo tautiečio Česlovo Sasnausko "Requiem", kurį kadaise Lietuvoje diplomatinėse pareigose gyvenęs čekų dirigentas ir kompozitorius prof. Jaroslavas Galia peržiūrėjęs, stebėjosi, kodėl lietuviai, turėdami tokį stambų ir išlaikytą religinės muzikos stiliumi kūrinių, jo niekur neparodo. Šį "Requiem" — kaip 1925 metais žurnalas "Muzika" rašė — jis instrumentavęs simfoniniam orkestrui. Matyt, kad šio kūrinio klausimas buvo svarstytas ir šio minėjimo rengėjų, nes spaudoje buvo jų pasisakyta prieš Sasnausko "Requiem" dėl tariamojo jo slaviškumo. Tačiau šis argumentas yra mažiausiai įtikinantis. Pirmiausia jo autorius nebuvo slavas, o lietuvis. Jo atmetimo priežastys buvo tos, kad šis "Requiem" nėra teatrališkai pompastiškas, o daugiau religinis ir... gedulingas. Be to, jo išpildymui nerėi-

čia keturių solistų, bet visos jo dalys išpildomos tikrai choro ir orkestro. Antras dalykas, jei Sasnausko kūrinį ir būtų kuri nors vieta artima slavams, tai to slaviškumo kritikams reikėtų būti nuosekliems. Mūsų bažnytinių giesmių rinkiniai pilni slaviškų melodijų, kurias mums įpiršo lenkai, atvykę krikščyti Lietuvą ir vėliau. Kompozitorius Juozas Naujalis 1906 metais išleistame savo "Didžiajame bažnytiniame giesmyne" tik prie vienos giesmės tegalėjo pridėti prierasą, kad tai "originališka kompozicija J. Naujalia". Be tos, dar yra dvi kitos lietuviškos, tai Strazdelio "Pulkim ant kelių" ir senovės lietuvių tikybos Perkūno garbei giedoto himno melodija. Šio himno giedojimo lenkų kunigai Žemaitijoje ilgą laiką niekaip negalėjo nei uždrausti, nei išnaukinti, todėl buvo nuspręsta prie "pagoniškos" melodijos pritaikyti katalikiškos giesmės žodžius "Sviety Bože, Sviety moeny, Sviety niesmertelny, Zmiluj się nad nami!" Lietuvoje ji buvo žinoma "Suplikacijų" (Šventas Dieve) vardu. Ilgainiui šias dvi giesmes nuo lietuvių išmoko ir lenkai ir giedodavo savo bažnyčiose. Kitos to Naujaliao rinkinio giesmės ir jų melodijos beveik visos yra lenkiškos, taigi, slaviškos, bet dėl jų slaviškumo ligi šiol niekas protesto nekėlė. Tik patys lenkai, retkarčiais užklydę į lietuvių bažnyčias ir pasiklausę mūsų giedojimų, ironiškai prasi-tardavo, kad, girdi, "Jūs, lietuviai, atsiskyrę nuo unijos su mumis, galėjote sukurti nors sezoninę valstybę, bet jokių būdu jūs nesugebėjote sukurti savo kultūros. Jei ne mes, tai jūs neturėtumėte ko giedoti savo bažnyčiose".

Verdi "Requiem" nėra mums nei artimesnis, nei lietuviškesnis už Sasnausko kūrinį, dargi,

Wisconsinso Zoologijos sode kuprius susilaukė dukters. Paveiksle matome motiną ir vienos savaitės vienakuprę dukra. Madison mieste suaugusieji ir vaikai eina į sodą naujagimio aplankyti.

Didelė departamentinė krautuvė Japonijoje šitaip parduvinėja lietsargius. Ji išgalvojo būdą tiems lietsargiams palubėje sukabinti. Paveiksle matome įvairaus dydžio ir spalvos lietsargius, kabančius krautuvės palubėje.

be to, skaudžiausių mūsų tautos ir tėvynės išgyvenimų ir mūsų gedulo dieną. Verdi buvo genialus italų operų kompozitorius. Religinę muziką yra kūręs tik atsitiktinai ir toji jo kūryba nedaug kuo skiriasi nuo jo operų. Šį "Requiem" Verdi buvo užsimojęs parašyti linksmų operų dar linksmesnio kūrėjo G. Rossini mirties sukakties proga, bet jį užbaigė tik italų rašytojo-poeto grafo Alessandro Manzoni pirmųjų mirties metinių sukaktuvių proga 1874 metais. Tada šis kūrinys pirmąsyk buvo pastatytas Milane Šv. Morkaus bažnyčioje.

Requiem vardu katalikų bažnyčioje yra vadinamos gedulingos mišios, kurių pirmieji žodžiai skamba "Requiem aeternam dona eis Domine, et lux perpetua luceat eis" (— Atilsi amžiną duok jiems, Viešpatie, o nuolatinė (amžinoji) šviesa jiems tešviečia).

Klausantis Verdi "Requiem" betgi nesijautė, kad mūsų žuvusiems partizanams mes nuo-

širdžiai trokštame ramybės ir amžinojo atilsio. Kūrinio operinis stilius su jo efektais neleidžia susikaupti pagarbiam jų atminimui ir gedulingai nuotakai. Čia tenka nepamiršti, kad lietuvis nėra italas nei ispanas, nei brazilas. Italas ne tik savo teatre, bet ir bažnyčioje, klausydamas giedančio solisto, gali jam ploti ir šaukti "bravo". Sevilijos ispanas savo katedroje Didįjį Ketvirtadienį gėrisi ties didžiuoju altorium atliekamu šešių berniukų šokiu, o brazilas katalikas savo naujagimiui berniukui per krištą duoda Jėzaus vardą, prie jo pridėdamas kitus keturis - penkis vardus, jų tarpe ir Marijos. Tai yra vis karštos padangės tautų tradicijos ir papročiai. Tokių perdėtų papročių šiaurietis lietuvis neturėjo ir neturi. Jis yra rimtesnis ir santūresnis su savo jausmų viešu reiškimu. Todėl ir mūsų tautos gedulo dieną itališkasis "Requiem" skambėjo greičiau kaip kokia dramatinė opera su linksmo pobūdžio įtarpais. Tokiose vietose prisimindavo ir anas, laikrašty tilpęs, reklaminis straipsnis, kuris tos dienos proga ir prieš nenorą verčia ir mane čia pasisakyti apie motinos kapą, apie šokį ant kapo ir bent nepatyrusiam skaitytojui šiek tiek praskleisti tylią paslaptį, iš kurios galėtų paaiškėti kaip tokie motinų kapai atsiranda.

Mano motina, nei nesirgusi, mirė tuojau po to, kai du jos brolio (mano dėdės ir krikšto tėvelio) sūnūs partizanai antrąsyk į Lietuvą grįžusių rusų bolševikų buvo nukankinti, o pats jų tėvas su mergaitėmis iš-tremtas į Sibirą, kur taip pat netrukus mirė. Tuo pat laiku buvo nužudytas ir mano sesers sūnus partizanas. Mano sesuo ir jos vyras, nepakeldami smūgio taip pat netrukus mirė. Su bolševikų kalėjimu ir tardymų metodais man pačiam teko susipažinti 1919 metais, tad 1940 metais mažai turėjau vilčių išlikti gyvas ir tik atsitiktinai gavau laimingą progą su savo šeima išvykti į Vokietiją ir tuo būdu išvengti savo giminių likimo. Todėl mano klausymasis nors ir darniai atlikto teatralinio Verdi "Requiem" kartais atrodė kaip kažkoks nusikaltimas, kaip kokia netikėta anathema (prakeikimas) ar bent, mažiausiai, kaip

šokis ant motinos ir kitų man artimų nukankintų giminių kapo. Laimel, Bruno Markaičio S. J. kantata "Vilniaus Varpai" su savo santūriai išlaikytu rimtu stiliumi, be perdėtų teatralinių triukų ir su įkūnyta lietuviška dvasia, dvelkė rimtimi ir pamažu nors dalinai grąžino į dvasios pusiausvyrą.

Paskutinės mintys yra mano subjektyvios ir ne be to, kad jos nebūtų nudažytos stiprių ir skaudžių emocijų spalva. Todėl jos niekam iš buvusių koncerto klausytojų nė neužmetamos. Kitokiomis progomis ir kitokiems klausytojams, neturintiems dar gyvų tebesančių slėgiačių prisiminimų, o tik norintiems lengvai, kaip romėnams, papramogauti ten, kur šaukiama "panem et circenses", toks platus užsimojimo koncertas net ir su ta pat itališka programa būtų palikęs kitus ir įspūdžius.

Baigiant tačiau tenka pastebėti, kad su panašiais įspūdžiais iš teatro į namus skubėjau ne aš vienintelis ir ne aš vienintelis buvau iš tų, kurie stipriai abejojo, ar skausmingų prisiminimų ir gedulo dieną lietuvių neatsilankymą ar jo atsilankymą į nelietuviškos muzikos koncertą reikia laikyti šokiu ant motinos kapo... Kažin?!

DAUGIAU PREKIŲ IR MAISTO PRODUKTŲ PASIRINKIMUI DABAR

Siųskite pinigus į USSR

Tegu jūsų mylimieji patys pasirenka.

PILNAI GARANTUOTA. TURI BANKŲ DEPARTAMENTO LEIDIMĄ IR APDRAUSTA IKI \$20,000.00.

Mūsų firma yra VIENINTELE, kuri visada siuntėjui persiunčia gavėjo pasirašytą KVITĄ. Pris atoma per 2 savaites. Jokų atskaitymų.

Vertė: 9 rubliai už \$10.00.

Persiuntimas: iki \$30.00 — \$2.75, virš \$30.00 — 10%.

GRAMERCY SHIPPING INC.

744 Broad St. Newark, N. J.

Prašykite katalogų angliškai arba lietuviškai.

GRAMERCY SHIPPING CO.

118 E. 28 St., New York
MU 9-0598

Isteigta 1945 m.

Atidara kasdien 9—5:30;
Šeštadieniais 9—12:30.

SKAITYK PATS IR PARAGINK

KITUS SKAITYTI

NAUJIENAS

JURGIS JANUŠAITIS

"VYTURĖLI" BESKLAI DANT

Pats gražiausias ir nerūpes-tingiausias žmogaus amžius — vaikystė. Ir kam iš mūsų nebūtų įdomu sugrįžti į jį ir žvilgtelėti, kaip tada mes sprendėme savas problemas ir kaip iš viso galvojome, ką darėme ir kaip praleidome savąją vaikystę.

Džiugu tad, kai svetimosė pa- dangėse pabirę mūsų vargo li- tuanistinės mokyklos yra pasi- ryžusios vaikystės metams pa- skirti gražius leidinėjus, kurių puslapius išmargina savąja kū- ryba patys vaikai. Tokių leidi- nėlių jau turime keletą. Šia pro- ga noriu pasklaidyti Marquette Parko lituanistinės mokyklos šių metų "Vyturėlio" lapus ir pagyventi su mūsų mažaisiais rašytojais ir jų išgyventomis problemomis.

Kaip ir pridera redakcijos žo- dis trumpas ir tvirtas. Dėkoja kan. V. Zakaraskui už išmokymą lietuvių kalbos ir įkvėpimą kūrybai ir pasižada parodyti vi- siems savo darbo vaisius, ku- rie prašalins tamsumas ir jų žingsnius lydės šviesa ir tiesa.

Tai jau jie ir įrodo pirmaisiais savo kūriniais.

Apie Lietuvos partizanus rašo Linas Raslavičius — 6 sk., Vy- tautas Miknaitis — 7 sk., Jonas Astrauskas — 7 sk. Ilustracijo- se simbolinis partizanų kapas ir Lietuvos partizanai miškuose. Daina Danilevičiūtė — 6 sk. il- gesniame straipsnyje rašo apie pačių Lietuvą, miestus, upes, ežerus ir apie įžymiuosius Lie- tuvos žmones. Vytautas Beleš- ka, 7 sk. gražiu reportažėliu pro- sapną mokosi lietuvių kalbos pamokoje ir nuotykiškai pamokos metu. Besekdamas vyresniųjų skyrių straipsnelius, nejučiomis stabteli ties pačių mažųjų plun- kсна. Kęstutis Dapkus — 2 sk. drožia kuo jis būsiąs. Jo svajo- nė — elektros inžinierius. Vida Lietuvninkaitė — 3 sk. pasako- ja apie genį; Ramunė Martytė — 3 sk. gražiai pavaizduoja lak- štingalą — Lietuvos lygumų giesmininkę. Rūta Paškevičiūtė — 3 sk. džiaugiasi žiemos gro- žiu ir jos malonumais. Aušrė- lė Dapkus — 3 sk. jautriu švel- numu rašo apie savo nepapras- tą draugą — žvirblį Čirpį ir kaip ji jį globoja ir myli. Pro- zos pajvairinimui eilėraštuku "Maldelė" įsiterpia Vida Lietuv- ninkaitė — 3 sk.

Violeta Sobieskytė — 4 sk. gražiai pristato Kalėdas ir jų pa- pročius. Dainė Narutytė — 4 sk. trumpu bet vaizdžiu žodeliu nusako Lietuvos Himno reikš- mę ir jo autorių Dr. V. Kudirką. Lydija Labanauskaitė — 4 sk. išgyvena pirmosios šv. komuni- jos džiaugsmus.

Aušra Baronaitytė ir Asta Paškevičiūtė, abi 5 sk. mokinės ir Linas Veselka 5 sk. mokinys šauniai rašo apie Lietuvą ir Va- sario šešioliką. Lino Vesel- kos straipsniukas apima Lietu- vos istorinę praeitį, labai kon- centruotas, apimęs pačias bū- dingiausias žinias. Kristina Baumilaitė — 5 sk. rašo apie sa- vo lituanistinę mokyklą ir dar- bą pamokų metu. Silvija Alen- skaitė — 5 sk. prisimena savo kūryboje auksinę žuvelę ir jos

gyvenimą akvariume. Elena Jauniūtė 5 sk. džiaugiasi žiema, o A. Ignatonis — 5 sk. pavaiz- duoja Naujų Metų sutikimą. Ju- lius Mačiulis — 5 sk. trumpu straipsneliu apibūdina varnėno gyvenimą.

Ignas Labanauskas 6 sk. strai- psnyje "Maironis" pažvelgia į šio mūsų didžiojo poeto gyveni- mą ir kūrybą. Danutė Overlin- gaitė — 6 sk. trumpu žodeliu prisimena Vincą Krėvę. Loreta Leleikaitė — 6 sk. mokinė švel- niu žvilgsniu užklysta Lietuvon ir pasikalba su jos žmonėmis ir prisimena dabartinę padėtį — svetimųjų skriaudas. Ona Zin- kevičiūtė — 6 sk. bando atsi- bundančiame pasaulyje ritmą ir rimą. Jau dvelkia modernišku- mu ir štai viena eilutė — Ir meilė skamba vėjuose — ... Vyte- nis Grybauskas jamžina savoje kūryboje Kūčių papročius pas mus. Štai būsimoji poezijos atstovė Ramunė Baronaitė — 7 sk. mokinė išsako savuosius troškimus: Norėčiau, kad am- žiais žydėtų visoki gražiausi žiedai...

Ramunė Plioplytė — 7 sk. ap- sako savo išgyvenimus šeštadi- ninėje lituanistinėje mokykloje. Teresė Gliosaitė — 7 sk. prime- na senovės lietuvių ir jų papročius. Danutė Rožėnaitė — 7 sk. toliau ryškina Vasario 16-to- s reikšmę, Nežinomojo Kareivio paminklo prasmę ir Laisvos Lie- tuvos gyvenimą. Kazimieras Marenholcas — 7 sk. rašo apie Velykų papročius Lietuvoje. Audronė Pavilėvičiūtė ilgesniu straipsneliu išsako savo pergy- venimus iš vieno atmintino nuo- tykio. Straipsnyje atsispindi geraširdiškumas ir meilė arti- mui. O Audronė Butkūnaitė, kaip tikra ūkininkaitė, gražiai prišmena Lietuvos gyvenimą kaime. Rūta Augiūtė keliauja Lietuvos miškais ir gėrisi jų grožiu. Danutė Bruškytė — 7 sk. ieško papročio žiedo ir šią legendą gražiai perduoda. Be- lina Baumilaitė — 8 sk. prisime- na Vytautą Didįjį ir karžygę mergaitę, kuri Vytautą išlaisvi- no iš kalėjimo. Rimas Černius lyg baigiamuoju žodžiu kalba išleidžiamiesiems ir ragina vėl pradėti aukštesnėse lituanistinė- se mokyklose tęsti mokslą. Straipsnelio mintis perpina pa- triotiniiais eilėrašciais. Živilė Bi- laišytė — 8 sk. irgi paejijos ats- tovė dviem savo eilėrašciais: Tėviškėje ir Ruduo prie jūros mus džiugina švelniu lyrizmu ir daug žadančia ateitimi. Jūratė Kupcikevičiūtė — 8 sk. prisime- na pirmąsias pavasario dienas. Eglė Krosniūnaitė — 8 sk. ap- rašo stovyklą. Daina Baranaus- kaitė — 8 sk. — apie mūsų kal- bės grožį, jos reikšmę ir kaip ją išlaikyti. Aldona Rožėnaitė — 8 sk. supažindina su archeologi- ja Lietuvoje. Liucijus Alens- kas — 8 sk. nusako žiemos var- gus ir rūpesčius žmonių ir paukščių Lietuvoje. Brunas Trapikas — 8 sk. eilėraščiu pristato jaunųjų pasauliui mūsų trispalvę, spalvų reikšmes. To- mas Martis 7 sk. primena Vėli- nes Lietuvoje. Mildą Gutauskaitė — 8 sk., eilėraščiu "Sapnuo-

Dr. Samuel Sheppard ir antroji jo žmona laukia apeliacijos teismo sprendimo. Dr. Sheppard nubaustas kalėjimu už pirmos žmonos nu- žudymą. Būdamas kalėjime, jis pradėjo susirašinėti su vokietau, kuria vėliau vedė. Dabar Dr. Sheppard kreipėsi į teismą, prašydamas leisti jam būti laisvėje, kol aukštesnieji teismai dar kartą galės jo by- lą peržiūrėti. Teisėjas liepė nubaustam daktarui grįžti į kalėjimą.

ju" keliauja Lietuvos kloniais ir kalneliais ir stabteli Gedimino pilies bokšte, iš kurio lanko se- nelius ir tėvelių gimtuosius na- melius. R. Stravinskaitė — 8 sk. eilėraštuku žiema nusako savo talentą ir ją reikėtų laikyti modernizmo šalininke ir eilėraš- tuką baigia posmeliu: Tyla ir ramybė toje naktį savo pėdas paliko. Gaida Visockytė — 7 sk. nuveda mus į Lietuvą rugiapiū- tės talkon ir vaizdžiai nusako šios sunkios darbymetės darbo dieną. Ir leidinio paskutinia- me puslapyje Dalia Beliūnaitė — 8 sk. mokinė lyg visus mus pakviečia šventam — Kūčių Va- karui Lietuvon ir padalina plot- keles ir dar kartą išgyvename anų dienų Kūčias savoje tėviš- kėje.

Kaip matome šiame leidinė- lyje bendradarbiavo apie 50 au- torių. Jie visi rašė gerai. Jų straipsnelių tematika tokia įvai- ri, kad apima mūsų gyvenimo visas sritis. Straipsneliai gra- žiai išlyginti, vaizdingi, nuošir- dūs ir tikri. Jų kūryboje įskai- tome jų pačių problemas, ma- stymą ir bendrą supratimą apie Lietuvą. Tai lietuviškųjų proble- mų veidrodis ir galime tik džiaugtis, kad "Vyturėlio" la- pai kupini giedrios tėvynės meilės, gamtos grožio ir gyvenimo papročių pavaizdavimo. Savąją kūrybą skaitys mūsų atžalynas su pasigėrėjimu ir šiame leidi- nelyje jie ras daug vertingos medžiagos savo lietuviškam aki- račiui plėsti. Leidinėlį gali nau- doti ir lituanistinės mokyklos skaitymams pamokų metu. Užverčiant paskutinį "Vytu-

relio" puslapį išgyveni pasiten- kinimą, kad štai mūsų jaunoji karta valdo puikiai plunksną ir lietuvišką žodį ji išlaikys ilgam, ilgam. O po keleto metų, tikėdi- me, iš jų sulauksime puikių pro- zos ir poezijos jaunosios kartos atstovų.

Padėkos žodelis priklauso MPL Mokyklos Tėvų Komiteiui už "Vyturėlių" išleidimą, K. Bradūnienei už gausios medžiagos atrinkimą ir šiltą "Vyturė- lio" globą, K. Veselkai techniškai gražiai "Vyturėlių" išleidi- mui į pasaulį ir redakcijai: Jū- ralei Jasaitytei, Živilėi Bilaišytei, Rimui Černiui, Vytautui Be- leškai, Linui Raslavičiui, Ignui Labanauskui, Vidai Galėnaitėi, Kristinai Baumilaitėi, Linui Rimkui ir Linui Danilevičiui už įdėtas pastangas. "Vyturėlis" gražiai meniškai sutvarkytas ir gausiai iliustruotas. Spaudė M. Morkūno spaustuvė Chicagoje, 1965 m.

RECEPTŲ SPECIALISTAI

J. ir J. PHARMACY

ROBERT KOVERA
ARLENE AZUKAS

Jūsų registruoti vaistininkai

IMPORTUOTI KVEPALAI IR MAX FACTORS KOSMETIKA

Sveikinimai gimtadienio, vardadienio, vestuvių ir įvairių sukurtųjų progų, linkėjimai greičiau pasveikti ir padėkos ir visokioms kitoms progoms kor- telės lietuvių ir anglų kalba.

Mrs. Snyders saldainiai.

2557 West 69th Street
TEL. PR 6-4363

PASIMATYKIT SU STANLEY LITVINU

APIE SAVO NAMO INSULACIJOS PROBLEMAS

Dabar yra laikas tinkamai įrengti savo namą vasarai ir žiemai.

Mes turime išdirbtą reputaciją pilno pasirinkimo A-1 rūšies stako lentų ir namams materioly.

CARR-MOODY LUMBER COMPANY
3039 SO. HALSTED STREET — Tel.: VICTORY 2-1272
STANLEY LITVINAS, Mrg. — LIETUVIAI SALESMONAI

PRANYS ALSĖNAS

ESTETIZMAS

Estetizmas kryptis, suabsoliutinti meninės vertybės, skelbama "menas menui" šūkį.

Iš estetu, kuriems gyvenime aukščiau visko yra menas, žymiausias buvo Oscar Wilde, gimęs 1854 m. Airijoje, Dublino mieste. Ne tik kūryboje, bet ir gyvenime jis norėjo ir stengėsi būti estetu. Jis žavėjosi gražiais daiktais, mėgo teatrališkus gestus ir t. t.

Jungtinėse Amerikos Valstijose skaitydamas paskaitas Oscar Wilde rengėsi ekstravagančiai, pagal posakį: "Nors nežmoniškai, bet kitiškai".

Bostono studentai panorėję jam juokus iškrėsti. Pamėgdžiodami jo manieras, į jo paskaitą susirinko uodeguotais švarkais, išsipūtusių plaukų perukais, žaliais kaklaraiščiais, su lelijomis švarkų atlapuose ir su saulėgrąžomis rankose. Tik O. Wilde, išpėtas, tą dieną į paskaitą atėjo be "estetikų" priedu.

Estetizmo idėjos menas ir gyvenimas — du priešingi dalykai. Todėl menas, girdi, kuris seka gyvenimą, (natūralistai), nepakylas aukščiau už nuobodžią prozą. Ir romanas, ir teatras — neturį paisyti tikrovės. Menas autonomiškas.

Menas ne tik kad nesekąs gyvenimo, bet atvirksčiai — gyvenimas privalas tvarkytis pagal meną. Kai tik literatūroje atsirado Verteris, tuojau ir gyvenime priviso Verterių. Londonietės gavusios savotiško grožio, nusizūrėjusios į prerafaelitų paveikslus. Pati gamta — taip pat pasekusi meną: Londono klimatas pakitėjęs nuo anglų tapybos.

Tikrovė visada stovinti žemiau už meną. Aplink save matom Rostinjakų, bet kiek jie menkesni už Balzako sukurtuosius.

Menas taip pat nepriklausas nei tiesos, nei dorovės. Aukščiausias menas — esanti literatūra.

Tikras menininkas būsiąs tas, kuris nieko nekurs, bet savo gyvenimą pavers nuostabesniu šedevru už visus tuos, kurie buvo nupiešti, parašyti, išdainuoti.

"Dorijano Grejaus atvaizdas" — tai Oscar Wilde kūrinys. Visas savo mintis (kartu — ir vilis) autorius sudėjo į šią knygą. Joje parodoma, kaip gyvenime viskas nyksta, miršta, tik vienas menas amžinai išlieka.

Šiame fantastiniame romane apsakoma, kaip nutapytas Grejaus atvaizdas sensta, kinta, o pats Grejus — lieka vis jaunas, gražus. Atvaizde atsispindi visas Grejaus gyvenimas. Grejui smunkant žemyn, atvaizdas vis biauėja. Pagaliau, Dorijanas negali pakęsti to ištikimo savo sielos veidrodžio, nori jį sumalkinti. Pagriebęs peilį, puola prie paveikslu, smeigia jį. Pasigirsta garsus klyksmas. Subėgę tarnai, žemėje randa gulintį negyvą, raukšlėtą, atstumiačios išvaizdos senelį. Sienoje kabo puikiausias, nuostabaus jaunu-

mo ir gražumo atvaizdas: jis atgavo pirmąsį savo grožį...

Šio pasakojimo rėmuosna autorius sudėjo ne tik estetizmo teoriją, bet ir praktiką, pasibaigusią katastrofa.

Kur Grejus ieško grožio? — Pirmiausia jis susižavi K. Bažnyčia, geriau pasakius, iškilmingomis jos apeigomis. Vėliau — kurį laiką jis pasiduoda materialistinėms teorijoms. Kai ir pastarosios įgrįsta — Dorijanas ima gėrėtis kvapniais, brangiais akmenimis, puikiais medžiagomis etc. Smilkalų kvapas — jam rodėsi mistiškas, žibuoklės — priminė mirusią meilę.

Pagaliau, Dorijanas nusigręžia į muziką. Muzikos instrumentų rinkinys jį džiugina.

"Fantastiškas tų instrumentų charakteris jį žavėjo, ir jis jautė pasitenkinimą, kad ir menas, kaip ir gamta, turi savo baisių, daiktų žvėriškoms formoms ir šlykščiais balsais". (St. Češūno vertimas).

Dorijanas, pagaliau, tikrovę nori apsvaigti.

Į savo herojaus sielą O. Wilde giliau nepasineria, paviršium slankioja. Bet jo raštų stilius — puikus. Jo pasakoms kai kas randa tik vieną priekaištą — "jos yra per daug tobulai parašytos". (Dottin).

Kalbant apie estetizmo ir, bendrai, kitų srovių atgarsius lietuvių literatūroje, reikalingas išskirtinis nurodymas ir žvilgsnis kreiptinas daugiau į lyriką, negu į prozą kūryboje, nes ją — daugiau palietė srovių įtaka.

Tikrosios lyrikos kelias lietuviuose, prasidėjęs nuo A. Strazdelio, A. Vienažindžio, A. Baranauko, ėjo per visą "Aušros" laikotarpį su didžiuoju Maironiu viršūnėje iki XX amžiaus pradžios simbolistų, iki "Keturių Vėjų", futurizmo ir pačios naujausios neoestetinės ir neoklasiškinės lyrikos.

Vienok mūsų lyriką — sunku labai tiksliai charakterizuoti, nes ji — bent daugumoje — susintetinta ir sujungta su nemaža įvairių literatūros srovių elementų. Mūsų lyrika, atsirem-dama į realaus gyvenimo pagrindus, turi labai daug simbolizmo bruožų. Formoje, greta klasinio paprastumo ir taisyklingumo, dažnai eina ir ritmo, ritmo žodyno įvairumas ir laisvumas.

Paimkime pavyzdžiu, kad ir mūsų futurizmo šalininkus kūrėjus. Nors futurizmas — yra išimtinai didmiesčio literatūra, kur vyrauja didžioji technikos pažanga, bet jie, (mūsų šiuolaikiniai futuristai), neturėdami šitokios kūrybos bazės — didmiesčių, išėitį rado leisdamiesi į formalistinius eksperimentus. Su turiniu — jie nukrypė prie lietuviškos tikrovės — prie kaimo buities. Taigi, todėl, anot A. Vaičiulaičio, užuot buvęs vien moderninės ir techninės pažangos vaizduotojas, mūsų futurizmas geresniąja savo dalimi atsirėmė į tradicinį lietuvių gyvenimo pagrindą — kaimą, tik jį interpretuodami kitokiu stiliumi.

AMERIKOS FLAMINGAI LINKOLNO PARKE

Šie grakštūs paukščiai paskirti per birželio mėnesį būti paukščių "karaliais" Linkolno parko zoologijos sodo aptvaruose. Miksiškai šie paukščiai vadinami Phoenicepterus ruber, gyvena plotuose nuo Bahamas salų iki pačios pietinės Amerikos pietinio galo, taip pat Galapagos salose. Gyvendavo ir Floridoje, bet parėjusi civilizacija flamingus išstūmė kitur tėvynės pasijieškoti. Yra dar trys kitos flamingų rūšys, viena gyvenanti Europoje ir Afrikoje, kitos dvi tikrai Pietų Amerikos Andų kalnuose. Flamingai priklauso žasų ir ančių giminei, net parazitais, — blusas ir erkes — turi tas pačias, ko kias nešiojasi antys ir žasys. Linkolno parke yra aštuonių flamingų šeima, kurią mėgėjai gali bet kada pamatyti.

Panašūs reikalai ir su estetizmu mūsų literatūroje.

Turėjome ir turime, tiesa, kūrėjų, tos srovės atstovų, bet grynų — nedaug.

Iš ankstyvesniųjų pomaironinės epochos lietuvių kūrėjų — lyrikų minėtinas Motiejus Gustaitis (1870—1927). Jis — estetinės literatūrinės pasaulėžiūros atstovas. Iš jo studijos apie A. Mickevičiaus Krymo sonetus — matome, kad literatūrą jis vertino pagal estetinį pradą. Nors jo estetika — šalta, protautinė, pasireiškianti ne tiek gyvai plaukiančiomis emocijomis, kiek matematinės harmonijos ieškojimu. M. Gustaičio poezijoje yra daugiau mąstymo kontempliacijų, minties, negu gyvo, gaivališka besiveržiančio, jausmo. V. Bičiūno žodžiais, jo poezijos šaltiniai — ne audringi ir aistringi jausmų siaubai, bet estetinio jautrumo ir švelnaus jausmingumo kupina širdis.

Pagal motyvus M. Gustaičio poezija skirstytina į dvi grupes: patriotinę — visuomeninę ir filosofinę — egocentrinę poeziją.

Vieną patriotinių motyvų M. Gustaičio lyriką sudaro I-mojo Pasaulinio karo vargų ir nelaimių apdainavimas. Jautriais ir nuoširdžiais posmais poetas dainavo apie Lietuvą, gaisrų apšviestą ir parklupusią po kryžiumi.

M. Gustaičio poezija nebuvo ir nėra labai populiari bei mėgstama. Bet poetas — atliko tą uždavinį, kurį pats yra išreiškęs viename savo eilėraštyje, teigdamas, kad jie (poetai) esą jauni dainų berneliai, grindžią ir taisyklią Genijui, kuris ateinaš nešinas pranašybių dainą. Gustaitis ir kiti jo kartos poetai — tikrai pramynė kelius į lietuvių literatūros suklestėjimą.

Kitas senesnės mūsų kartos kūrėjas, dar ir dabar tebedžiuginas mus savo kūryba, ryškiai pažymėtinas Mykolas Vaitkus (gimęs 1883 m.). Mūsų poezijos raidoje — M. Vaitkus minėtinas kaip vienas pirmesniųjų estetinės krypties atstovų, poe-

ziją kūrusių ne idėjoms skelbū, bet dėl paties poezijos grožio.

M. Vaitkus yra kūręs įvairių žanrų kūrinių, bet būdingiausia jo kūryba — lyrika. Tai pomaironinio laikotarpio vienas pirmųjų mūsų poetų. Jo lyriką, su mažomis išimtimis, vyrauja individualiniai motyvai. O populiariausia M. Vaitkaus — gamtos poezija. Šioje srityje jis sukūręs labai grakščius posmų.

Iš jau Nepr. Lietuvoje išaugusių kūrėjų, kaip estetinės krypties poetas, bene stipriausiai akcentuotinas Henrikas Radauskas (gimęs 1910 m.). Šis kūrėjas pirmon vieton stato formos tobulumą ir kalbos melodiką. Daug poezijos jis yra vertęs iš svetimų kalbų, o jo originaliosios lyrikos rinkinys — Fontanas.

Prozoje estetinio realizmo atstovų gretose ryškiausiai minėtinas A. Vaičiulaitis (gimęs 1906 m.). Jam lygiai rūpi ir psichologiškai tikras turinys ir meniškai išbaigta forma. Anot prof. J. Brazaičio, A. Vaičiulaitis pradėjo estetinį realizmą, duodamas nepraeinančio grožio dalykų, kurie juo toliau, juo išdėdžiau spindi savo menine struktūra, savo vaizduojamų sielų šviesumu ir aukštos kultūros stiliumi (gyva kalba, grakščia fraze etc.). A. Vaičiulaičio pagr. žanras — novelė ir apysaka, bet jis parašo ir stilingų lyrikos kūrinių, kurie išbarstyti periodikoje.

Naudofasi: Liet. Enciklopedijos VI t., J. Ambrazevičiaus, J. Griniaus ir A. Vaičiulaičio Visuotinės Literatūros Istorija ir Pr. Naujokaičio Lietuvių Literatūra.

CHICAGOS SVARIAUSIAS IR
MODERNIŠKIAUSIAS DARŽAS
BUČO DARŽAS
WILLOW WEST INN
AND PICNIC GROVE
83rd and Willow Springs Road
WILLOW SPRINGS, ILL.

"NAUJIENOS" KIEKVIENO
DARBO ŽMOGAUS
DRAUGAS IR BIČIULIS

Atsiūsta paminėti O LIETUVA!...

(Tęsinys iš 1-mo pusl.)

PIRMOJI PRADALGĖ. Literatūros metraštis. Redagavo K. Barėnas. Nidos knygų klubo leidinys, nr. 51, 1964 m. Metraštyje rašo: V. Alantas, P. Andriušis, O. B. Audronė, B. Auginas, M. Aukštaitė, K. Barėnas, A. Baronas, V. Bogutaitė, K. Bradūnas, A. N. Dičpetris, J. Gailius, A. Giedrius, B. Gražulis, K. Grišaitė, dr. J. Grinius, Alg. Gustaitis, A. J. Jūragis, K. Jurgelionis, M. Katiliškis, J. Kuzmickis, A. Mackus, J. Mikuckis, P. Orinitaitė, A. Rūta, B. Rutkūnas, D. Sadūnaitė - Sealy, L. Sūtema, V. Šlaitas, J. Švaistas, J. Tininis, A. Tulys, M. Vaitkus, L. Žitkevičius. Metraštis 380 psl., kaina \$3.00.

Tai yra užsimojimas ir atliktas darbas vieno darbščiausio Anglijos lietuvių žurnalisto ir beletristo Kazio Barėno, bene svarbiausiojo Nidos Knygų Klubu ramsčio. Knyga įspūdinga ir nors be storų aplankų, vis dėlto tokį tomą už \$3.00 gauti čia Amerikoje yra pusė kainos.

Kai kas prikiša, kad šioje Pirmoje Pradalgėje toli gražu ne visi mūsų gadynės rašytojai reprezentuojami. Lengva tai pasakyti. Kiek gerai žinoma, leidėjas asmeniškai išsiuntinėjo kvietimus visiems, kieno adresus turėjo, atsiųsti Pirmajai Pradalgei būtinai ką nors iš naujausios, o jei kas naujausios neturi, tai kad ir seniausios kūrybos. Daugumas pažadėjo, geroka dalis atsiuntė, kiti neatsiuntė, kiti ne neatsakė, o kiti pažadėjo duoti sekanciai Antrajai Pradalgei būtinai. Tiesa, kad daug žinomų vardų dar trūksta šiame tome, bet jei visi būtų atsiuntę, viename ir geriausiais norais nebūtų tilpę, tad vienaip ar antraip liktų Antrajai Pradalgei, kurios dėlto juo labiau atsidadėję lauksime, linkėdami darbsčiam K. Barėnui geriausios sveikatos, o turint sveikatą dėl jo ištvermės ir ištesėjimo abejonių nereikia.

TEVYNĖS ATGARSIAI. Chicago Aukštesniosios Lituaniškos Mokyklos mokinių laikraštis Nr. 3. Tai yra jau trečietai leidžiamas minėtos mokyklos mokinių prirašytas didelio formato 74 puslapių su aplanka išleistuvinis leidinys, kuriame su savo kūriniiais dalyvauja: Rasa Varankaitė, Jūratė Jasaitė, Marija Butvilaitė, Roma Misiulytė, Raminta Lampsaitė, Danutė Bruškytė, Jūratė Jakšytė, Gaide Visockytė, Gailė Mačiulytė, Patrimpas Prapuolenis, Marija Eivaitė, Vytautas Beleska, Eglė Aglinskaitė, ČALM direktorius J. Masilionis, J. B., Rimas Černius, Liucijus Alenskas, Vytautas Narutis, Raminta Raslavičiūtė, Zita Burneikytė, Kristina Žebrauskaitė, Aušrelė ir Mykolas Drunga.

Parodyti, kuo mūsų priaugantis atžalynas gyvena ir ką svajoja, retkarčiais Naujienu šeštadieniam priede bus perspaudinta kai kurių jaunųjų lituanistų kūrinių.

"NAUJIENOS" KIEKVIENO
DARBO ZMOGAUS
DRAUGAS IR BŪVIULIS

ginta atsigriebti įkuriant Lietuvos "revoliucinę laikinę vyriausybę".

1920 m. įvyksta rimti mūšiai tarp Rusijos ir Lenkijos. Raudonoji armija atsiduria prie Varšuvos. Įvyksta taip vadinamas "Varšuvos stebuklas". Raudonoji armija buvo sumušta, likučiai jos skubomis traukėsi iš Lenkijos žemių.

Ir kada Rusija pradėjo pakartotiną žygį į Lenkiją ir užėmė Vilnių, jo neatidavė Lietuvai, nors jau pasirašytoj sutartij buvo nubrėžtos Lietuvos valstybės sienos ir į jas įėjo Vilnius. Bet ir tada Maskvos bolševikų vadai tydomis Vilniun parsigabeno V. Kapsuką ir Z. Aleksą ir ruošėsi sukurti Lietuvai pakartotinai savo valdžią ir suprantama, užimti visą Lietuvą.

Deja, tuomet Lietuvos vyriausybė pareikalavo iš Rusijos tuoj grąžinti Vilnių ir kartu su tuo reikalavimu pasiuntė Vilniaus link savo kariuomenės dalinius. Jie ir užėmė Vilnių! Ir čia neišdegė, kaip ir 1919 m. karo žygis į Lietuvą! Lietuva buvo gyva. Ji savų gyventojų nebuvo nei įkeista, neiarduota.

1921 m. bolševikų tvarkomai Rusijai pasirašant taikos sutartį su Lenkija Rygoj, Sovietų Rusija neprisiminė, kad Lenkija turi užėmusi Vilnių ir tų Lietuvos sienų dalį, kurias 1920 m. taikos sutartimi su Lietuva Maskva buvo pripažinusi...

Tatai ir tada pakartotinai Lietuvos dalis buvo bolševikų valdžios tydomis užleista Lenkijai.

Ir štai artėja antras pasaulinis karas. Kad tas karas greičiau prasidėtų, Maskvos vadai, priešaky su Stalinu ir Molotovu, pradeda 1939 m. rudenio slapta derybas su hitlerine Vokietija.

Pirma slapta sutartimi Lietuva žemės tarp hitlerinės Vokietijos ir bolševikinės Rusijos pasidalinama. Antra sutartimi dar praktiškai nepadalintas Lietuvos žemės, bolševikinė Rusija nusiperka už amerikinius dolerius.

Tai ir vėl Lietuva mainikauta!

O kas toliau dėjosi, visiems yra žinoma.

O, kad galėtų — ji byloti, Ugnim ji spiaudyti imtų!

Taip, ugnim spiaudytų, kaip spiaudė 1919—20 metais ir 1945—1951 m.

Deja, ji tyli, nepasako, nes nėra kaip pasakyti... Ją išniekino ir tebeniekina tie, kurie dabar jos žemes valdo — okupantai bolševikai.

Visame savo istorijos būvyj

— SLA APDRAUDA GERA, geresnės nėra. SLA organizatorius kiekvienam lietuviui, ar šeimos galvai, ar viengungiui, ar jaunuoliui turi gerus gyvybės apdraudos patarimus. Pasi-kalbėjimas su SLA Organizatorium Jums asmeniškai bus naudingas. Kas nori arčiau pažinti Susivienijimą Lietuvių Amerikoje, teparašo: Lithuanian Alliance of America, 307 West 30th Street, New York, N. Y. 10001.

Kapitolio Architektas J. George Stewart iš Washingtono D. C., atsiuntė inž. Mikalojui Ivanauskui, gyv. Cicero, Ill., palankų atsakymą su padėka už jo pasiūstas sugestijas ir iškeltus klausimus, liečiančius Kapitolio Rotundos ir Statulų salės meno kūrinių apvietimą ir statulų (skulptūrų) išdėstymą. Kapitolio architektas, be to, pažymėjo, kad šiuo metu yra spausdinama didelės apimties knyga, kurioje tilps visi žymūs Kapitolio esantieji meno kūriniai. Ši įdomi ir vertinga meno knyga pasirodys kelių mėnesių tarpe. Laiško pabaigoje, Kapitolio architektas pareiškia pasitenkinimą inž. Mik. Ivanausko atsilankymu Kapitolioje ir tiki, kad kita karta čia jam besilankant, jis jau ras kai kuriuos pagerinimus. Kapitolius (Capitol) yra JAV parlamento rūmai Washingtono, D. C. Tai vienas iš gražiausių architektūros pastatų sostinėje.

Lietuva buvo ir nėra niekieno žemė. Kad ir ištisas šimtmetis jai teko nutilti, bet ji prabilo — visiems apsiereiskė kaip prisikėlusai valstybė.

S. Nėries "Poemą apie Staliną" laiko vyksmas atsuko kitu galu:

Lietuvą pardavė, mainikavo, niekino, erškėčių dygiais vainikavo ir vainikuoja Lenino — Stalino ideologijos pasekėjai ir

jos įgyvendintojai.

Kaip praeity, taip ir dabar Lietuvos žmonės vergijos dainas dainuoja Rusijos imperijos baudžiaviniais metais.

Bet Lietuva kaip buvo, taip ir pasiliko gyva! Dabar tik tyli, kad galėtų susikaupti, kad reikalui ištikus, ir vėl galėtų ugnimi spiaudyti, nuo priešų apsiginti ir juos iš savo žemės išvyti.

NOW AT GLASER'S

NEW!

KitchenAid CLASSIC VARICYCLE PORTABLE DISHWASHER

- 3 push button cycles
- Porcelain enamel inside and out
- Classic swept-front styling
- Full-width Guide Bar
- Automatic-Lift Top Rack
- Big, Versatile Capacity
- New 4-Way Wash
- Exclusive Flo-Thru Drying
- New SanGuard filtering
- Automatic Detergent and Rinse Agent Dispensers
- No installation cost

MODEL KD-5

Limited space? This top-loading KitchenAid portable is the answer. Same dependable performance as famous KitchenAid built-in dishwashers. Just roll it to the sink. Push a button and dishwashing's done. See the all new line of KitchenAid portables, convertible-portables and built-ins here, now.

SEE IT HERE! Don't be switched from the best... KITCHENAID

GLASER'S FURNITURE & APPLIANCE CO.

5115-5123 So. Kedzie Ave.

Prospect 6-1790

OPEN MONDAY AND THURSDAY EVENINGS

LIETUVĖS BRANDA

(MOTERS JAUSMO, MINTIES IR VEIKSMO DARNOS PAGRINDAI)

Redaguoja gail. sesuo Ona Bosaitė, R. N., ir Anelė Kirvaitytė

Raštus ir klausimus siųsti:

ALVUDAS, 2319 W. GARFIELD BOULEVARD, CHICAGO, ILL. 60636

II METAI

NR. 8 (16)

TĖVAI, BŪKIME SAVO VAIKAMS GERAIS DRAUGAIS!

Visiems vaikams reikia tu pačių dalykų jų augimui ir vystymuisi; visi jie vystosi ta pačia kryptimi — tik kiekvienas vaikas yra savitas ir jis vystosi savaip.

Vaiko psichologijos fiesa

Daugiau negu vieną vaiką auginanti motina geriau negu bet kas kitas žino, kad kiekvienas vaikas vystosi savaip. Kiekvienas vaikas yra nepakartojamai savitas, nors visi vaikai reikalauja savam vystymuisi labai panašių dalykų, sąlygų ir aplinkos.

Todėl mes motinos nuolat tobulėkim, kad pajėgtume nė valandėlei nepamiršti vaiko savitumo. Mat, kai tik mes tai pamirštame, tuo pačiu momentu vaikas neapturi pilno kiekio reikmenų savam vystymuisi. O vaiko pilnutinis vystymasis — jo kūnu, protu ir jausmais brenimas iki tvarkingiausio ir pilniausio savo prigimtų kūrybinių pradų išstobulinimo ir reikiamo apsišvietimo yra kiekvienos brandžios motinos vyriausias rūpestis.

Kiekvienas vaikas yra savitas nuo pat savo užgimimo. Tai pastebi kiekviena, ypač labai gausią šeimą auginanti motina. Vaiko išskirtinumas nuo kitų savitumas pastebimas esti jo savitoj elgsenoj. Pastabi motina tuoj pamata vieno ar kito vaiko vienokį bei kitokį elgesį.

Kai kurie vaikai — net broliai ir seserys — esti judresni už kitus. Dar kūdikiais būdami jie skiriasi vieni nuo kitų savu energišku. Tai ryškiai pastebima tada, kai kūdikiai savus norus savitai išreiškia. Pvz. vieni jų, besimaitindami krūtimi, rodo jėgą, veržimasis ir apetitą; kiti gi savus biologinius reikalus tenkina ramesniu būdu, — jie tarsi sakytų galį dar palaukti.

Vieni vaikai jau gimsta pajėgdami pajusti pasaulį daug aštriau už kitus. Tokie garsus, reginius, skausmą, grožį, džiaugsmą ir nustebimą pastebi, pajunta ir pergyvena daug jautriau. Tokių vienas savitumas yra jų jautrumas. Tokius jautriuosius gyvenimas paliečia stipriau, — jie pajunta sąlytį su gyvenimu pilniau, gausiau ir šurkščiau.

Kiti vaikai gimsta su jautrumu tik tam tikrose srityse; vienas esti garsui jautresnis, kitas — ritmui, trečias — grožiui ir pan. Kiti lygiai žmoniški, vertingi, vispusiškai ir gerų vėčių verti neatsineša į gyvenimo reiškinius su tokia pilna savo jėga.

Kai kurie vaikai esti tik kai kuriose srityse lengviau pažėdžiami: vieno krandis tam tikro maisto nepakelia, kitą vaiką nuolat vargina jo oda, trečio

akys ašaroja vos vėjeliui papūtus, ketvirto nuolat gerklė užkimsta ir taip be galo įvairiai jau iš mažens žmogus kenčia.

Kiekvienas tėvas — motina gali savo vaiko savitumus labai gerai nusakyti, jo savitas jautrumas išskiria jį iš visų kitų vaikų. Vienas tik gimęs sparčiai auga, jo dantys anksčiau dygsta, jis anksčiau už kitus pradeda vaikščioti, toks ir kalbėti pradeda daug anksčiau. Kitas — lygiai puikus vaikas — viską atlieka lėtesniu tempu. Vienas vaikas auga vienodai, kitas — smarkiai pasistiebia, o po to apsimsta, tarsi atsikvėpdamas kitam augimo šuoliui.

Vienas vaikas gimsta budresniu ir gabesniu — toks greičiau dalykus suvokia — tai labai protingas vaikas — mes sakome. Kitas esti į daugumą mūsų panašus. Dar kitas — kiek lėtesnis.

Vienas vaikas esti nevikrus kalboje ir mastysenoje, bet pajėgus savo dvasios akimis dalykų esmę pažinti. Kitas — gi nepralenkiamas yra savo rankų darbais. O Tamstos, lietuve motin, vaikas tikriausiai yra dar kitoks. Mat, kiekvienas vaikas yra nepakartojamai savitas. Tokį savitumą vaike mes turime užlaikyti. Vaikas turi pajusti, kad jis yra mėgiamas, mylimas, gerbiamas ir priimamas tokiu, koks jis yra. Vaikai esti sužalojami tada, kai kas nors juos stengiasi įsprausti į kieno kito batus, rūbus ar įsivaizdavimus bei sapnus. Tai varginantis, sužlugdantis ir jėgas išsemiantis gyvenimas, — nieko gero niekas iš tokio gyvenimo negali laukti.

Jei mes norime, kad mūsų vaikas būtų stiprus, — jis turi pirmiausia savo viduje jaustis stipriu. Jis turi jausti, kad pasaulyje yra gera vieta jam tokiam, koks jis yra. Jis turi jaustis, kad jis yra tinkamas savo šeimai, draugams, vaikų pasauliui, mokyklai, apylinkės gyventojams ir savo užsiėmimui būdamas toks, koks jis yra.

Čia ir prieinam vietą, kur vaikui reikia draugo. Vaikas, neturėdamas šalia savęs draugo, gali gyvenimo reikalavimų būti parbloktas: gyvenimo šurkštumai gali perskaudžiai paliesti vaiko silpnąsias vietas, tada toks vaikas ima negerai jaustis. Be artimo draugo gali vaikas pajusti bereikšmis ir bejėgis — mat, tada gyvenimas gali nepastebėti vaiko asmenybės tūnančių kūrybinių jėgų — jo stiprumo.

Už tai visos motinos renkimės būti gerais draugais saviems ir

Artistai Liza Minelli ir Zero Mostel gavo pažymėjimus už nepaprastai gerus pasirodymus scenoje. Iš džiaugsmo įjėdu trina nosis, kad ir toliau jiems taip sektųsi vaidinti.

svetimiems vaikams! O tas pasirengimas reiškia darbus pilnesniam subrendimui ir tinkamam apsišvietimui. Liaukimės seną nudėvėtą dainelę dainavusios — vien kitus kritikavusios, šiandien burkimės savam tobulėjimui ir apsišvietimui. Tada mes pajėgsime savo vaikams padėti į tobulesnius ir šviesesnius žmones išaugti. Tik subrendusi ir reikiamai šviesi motina pajėgia būti savo vaikui geru draugu. O tai, ir yra kiekvienos motinos svarbiausioji pareiga. Pagimdyti vaiką gali kiekviena fiziškai subrendusi moteriškė, bet tinkamu vaikui draugu būti pajėgia tik subrendusieji — šalia kūno, dar protu ir jausmais susitvarkiusioji lietuve. Iš tokios dabar gyvenimas reikalauja dar šių dienų pedagogikos, higienos ir vaiko psichologijos pagrindų žinojimo — tik tokia lietuve gali tikėtis pajėgsianti būti geru savo vaikui draugu. Tad visos į reikšmingiausią darbą mūsų gyvenime!

VIENODAI SVEIKOS LIETUVĖS NEVIENODAI SVEIKAI JAUČIASI

Nuo medicinos tėvo — Hypocrates (460 metų prieš Kristų) laikų gydytojai yra nustebinti gamtos pajėgumu save gydyti — įvairiausi gyvūnai pajėgia išsilaikyti ir yra gabūs prisitaikymui prie įvairios aplinkos. Kitas lazdos galas yra daug liūdnas, — gydytojai nusimena, kad negali išaiškinti, kodėl atsiranda kūne pakitimų be suprantamos priežasties, kodėl visas organizmas sušlubuoja, kai, rodos, jame viskas esti tvarkoj.

Kliniški daviniai rodo, kad žmogus turi gyvybinės energijos — ji kovoja su kūno nesveikata. Iš kitos pusės, žmogų gali apimti nenugalimas nuovargis. Kodėl tokie dalykai pasitaiko?! Kodėl šiaip sveikais atrodo žmonės taip nevienodai perneša gyvenimo smūgius?! Žiūrėk, vienas po operacijos ilgai neathunda, po to dienomis sirguliuoja, kol atsigauna. O kitas — net po sunkesnės operacijos greit sėdas ir sveikai jaučiasi. Tai nepakartojamas kiekvieno žmogaus savitumas būti tvirtam; nėra ki-

tų ryškių davinių išaiškinti tų kiekvieno žmogaus savitų skirtingumų sveikatos srityje.

Skirtingumas žmogaus prigimties matosi stebint dvi vienodos sveikatos ir amžiaus gimdancias moteris. Viena jų gimdymą perneša kaip žaidimą — aiškiai matosi kaip gamtos jėgos joje veikia. Kitai gi tas pat gimdymas yra kryžiaus kančia — tos pat gamtinės jėgos ją išsemia iki visiško jėgų netekimo. Tokiai reikia keletos dienų, kol atsigauna po gimdymo.

Ir čia vėl kyla klausimas, kodėl iš pažiūros ir vidujiniai vienodai sveikos ir vienodu sunkumu apkrautos moteriškės taip nevienodai perneša sunkumus?! Gydytojai savo praktikoje dažnai susiduria su neaiškiais dalykais. Kartais maži nežinomieji kraunasi prie didelių. Gydytojai, moterų ligų specialiste Marion Hillard, įdomiausia nežinomybė yra: kodėl vienodos priežasties ir pasėkos įstatymas nevienodai paveikia skirtingus žmones.

Pvz. gimdymas ar bet kokia sunkesnė operacija pareikalauja iš moters gausaus jėgų sukaupimo. Vienos jų tai perneša lengvai, kitos — ne taip gerai po to jaučiasi. Ir tai ne dėl to, kad jos jautresnės yra — ne dėl to, kad mažiau pajėgios yra skausmą pernešti, bet dėl to, kad jų yra tokia prigimtis — tokia jų kūno sudėtis - konstitucija. Tokios nepajėgia pernešti padidėjusio reikalavimo iš jų. Viena moteriškė, žiūrėk, po didžios operacijos už kelių valandų sėdas ir valgyti prašo, tokios greit savo energiją atgauna ir ligoninėj pasilsi. Kita — tik po savaitės ar po ilgesnio laiko taip elgtis tepajėgia, tarsi tokioms po operacijos visai sustoja gamtinis energija.

Kasdieninius gyvenimo sunkumus įvairios moteriškės irgi įvairiai perneša. Dvi šiaip sveikos moteriškės po kasdieninių darbų savo namuose gali jaustis labai nevienodai. Viena gali savus darbus tinkamai atlikti ir puikiai jaustis. Kita — juos irgi gerai atlieka, bet jau nuo pusdienio pradeda kojų nebepavilkti. Arba vėl — trejeto vaikų motina, suguldžius 8 val. vak. savuosius, jaučiasi labai išsisėmus po

dienos darbų. O kitai po tiek pat darbo vakare gyvenimas tik prasideda.

Dažnai visai sveikos moteriškės nesijaučia gerai — jos skundžiasi strėnų skausmais, galvos gėla ir gausiomis moteriškomis ligomis. Tokios dažnai gauna slogas ir negalima išaiškinti, kodėl taip yra; gydytojai tokiais atvejais sako, kad jos esti "užsikrėtimui palankios".

O kad sužinotume, kodėl įvairios šiaip sveikos moteriškės nesveikai jaučiasi ir greit pavargsta, susipažinsime su pagrindais tų atsiekimų, kurie šiandieninei medicinai ir psichologijai yra žinomi. Apie tai kita kartą.

SITAIP NĖRA,

BET TURETŲ BŪTI

Viena lietuvė giriasi esanti vienos draugijos valdyboj — parengimų organizavimo pareigose. Jai vadovaujant paskutiniame parengime surinkta keliolika šimtų dolerių. Kelis šimtus išlaidom atmetus, bėsią iš ko vargšus ir girtavimo aukas šelpti.

— Ar jūs degtinę savame labdariniam tikslui parengime pardavinėjote? — ji buvo paklausta.

— Taip, o kaipgi be degtinės apseisi — nė cento vargšui be jos nesurinksi.

— Čia ir prieiname prie to, kas lietuvių parengimuose turėtų būti, bet nėra — tai reikala be apsisvaiginimo sudaryti lėšas vargšų lietuvių šelpimui. Dabar girtavimu girtų vargšų skaičių didinam ir — didžiojamės tuos girtus iš girtos parengimo sušelpiti galincios. Girtaujančių tegalimas tik vienas šelpimas — tai apsauga jų nuo girtuokliams patapimo. O tai tegalima tik organizuotu nuo svaigalų susilaikymu.

Girtavimas yra didelė, sunki ir visokeriopa labai nuostolinga liga. Pavieniai mes girtavimu sirguliuojame ir kas kaip įmanydami gydome. Už tai organizuoti girtavimai priedangoje gražiausių vardų — labdaros parengimų yra mediciniškas nusikaltimas ir baisios girtuoklytės ligos platinimas. Toks elgesys jokiū būdu šiandien nepalaikytinas ir nepraktikuotinas. Per girtavimą mėginimas vargšus šelpti yra darbo vengiančiųjų užsiėmimas. Reikia labai daug dirbti, kad be svaigalų galėtum pinigų padaryti — bet tik tokį darbą reikia pratintis dirbti suaugusiems ir tik į tokius darbus reikia savų pavyzdžių savus vaikus pratinti. Vaikai turi dalyvauti su suaugusiais ir iš pastarųjų kurybingų darbų mokytis. Suaugusiems girtaujant vaikas pražudys savo asmenybę — iš tokio jokios naudos nei mums nei svecimtaučiams nebus. O jei kuris savo asmenybę girtavimui atsispirs — tai jis nuo girtaujančių lietuvių nusigręš — mes jį neteksime.

Todėl visos lietuviškos organizuokimės tik kurybiškiems darbams — tik per juos vystykime bet kokią savo darbuotę, įskaitant ir mažiau laimingam lietuviui laimės dienų sugražinimą.

Nancy Osborn yra nepaprastai gabi slidinėtoja vandens paviršiuje. Paveikslas imtas nuo filto, kai jauna sportininkė pro jį rengėsi pračiuožti.

Mariner 4 nuskrido 107,000,000 mylių!

Iki Marso beturi 7,300,000 mylių

Praeitą pirmadienį Jet Propulsion laboratorija Pasadenoje, Cal., gavo signalą iš Mariner 4, kurs praeito lapkričio 28 d. iš Cape Kennedy paleistas į planetą Marsą, turi tą rausvą paslaptinę planetą liepos 14 dieną nufotografuoti iš 5,600 mylių atstumo ir paveikslus TV bangomis persiųsti žemei.

Iki šiol Mariner 4 dideliu pusrėčiu jau nuskrido 290,000,000 mylių, bet tiesia linija nuo žemės šiuo metu yra atstu per 107 milijonus mylių. Mariner sveria tik 575 svarus, bet tuose svaruose turi įvairiausių įrengimus ir TV filmavimo aparatus. Jei pasiseks nutraukti, Mariner parsisų žemei 21 nuotrauką, kurias visi gyventojai gaus matyti per radio ir televiziją.

Įdomu, kiek energijos užtenka tokiam tolimam keleiviui: tas signalas, kurį Mariner 4 pirmadienio rytą pasiuntė žemei, ją pasiekė per 10 minučių. Signalas buvo tik 10 watų energijos, bet kol pasiekė žemę, sumažėjo iki penktosios kvadrilijoninės wato dalelytės... Tai yra signalas turėjo .000000000000005 wato...

KRAUJAS IR ALUS

Reuteris praneša iš Kopenhagos, Danijoje, kad ten pasireiškęs alaus stoka, danai maino į alų savo kraują lygiomis kvortą už kvortą. Stoka įvykusi dėl bravorų darbininkų streiko. Alaus ištroškusių vyrų prie Raudonojo Kryžiaus punktų stovėjusios eilės.

"NAUJIENOS" BOLŠEVİKAMS
YRA RAKŠTIS JŲ AKYSE

Kiaulės kepenos palaiko gyvybę

Harvardo medicinos mokykloje, Bostone, išbandytas pirmas toks būdas žmogaus gyvybei palaikyti, būtent, viena 34 metų moteris, kurios pačios kepenos yra visiškai sugedusios, gavo kiaulės kepenas ir, kai žinia buvo gauta birželio 13 dieną, su tų kepenų pagalba buvo gyva jau daugiau kaip 3 dienas.

Žymus Harvardo chirurgas Dr. McDermott su 12 daktarų ir technikų štabu penktadienį, birželio 11 d. mirštančiai ligonei prijungė sterilizuotoje dėžėje laikomas kiaulės kepenas ir per jas panašiai kaip per savas kepenas yra pumpuojamas jos kraujas į kūną. Kiaulės kepenos pajėgia iš kraujo atskirti nuodus, ko jos pačios kepenos neapajėgia padaryti.

Dr. McDermott sako, kad dar per anksti spėti, kaip bandymas seksis, tačiau sėkminga pradžia parodė, kad medicina yra aptikusi vėl naują priemonę žmonių gyvybei gelbėti.

Kas nori į mėnulį?

Kelionė į abu galu kol kas \$5,000,000

Dr. Werner von Braun, Amerikos pirmojo satelito "tėvas" ir planuotojas milžiniškosios Saturn V raketos, kuria 1970 metais astronautai skris į mėnulį, sako, kad apie 2000 metus bus galima daryti į mėnulį ekskursijas ir praleisti po porą savaitių atostogų Copernicus Hilton arba Alphonsus Fontainebleau viešbutyje. Kelionė į abu galu kaštuos nedaugiau kaip šiandien kaštuoja lėktuvu aplink pasaulį, maždaug \$1,500. Esą tokias ekskursijas būtų galima pradėti ir žymiai anksčiau, bet biletas į abudu galu kol kas kaštuotų 5 milijonus dolerių... Numatyta, kad į mėnulį galima pradėti skraidymus jau apie 1975 metus ir kad viename erdvių laive galės skristi ekskursijos po 50 žmonių. Į Marsą ir Venerą skridimus teksią atidėti iki maždaug 1980—1990 metų.

Now, more for your money

with Allstate
Homeowners Insurance

(SEE ME)

ED. DARGIS
GA 2-7191

You're in good hands with

ALLSTATE
HOMEOWNERS
INSURANCE

FOUNDED BY SEARS
Allstate Insurance Companies • Home Office: St. Louis, Mo.

Every Litter
Bit Hurts...

**KEEP
AMERICA
CLEAN AND
BEAUTIFUL!**

Published as a public service in cooperation with The Advertising Council

NELAUKITE — RYTOJ GALI BŪTI PERVELUI

Jei norite užsitikrinti nuo ugnies namus, baldus, automobilius, ar šiaip ką apdrausti, reikalaukite agento, arba brokerio, kad jis parūpintų jums polisą per mūsų kompaniją. Nelaimei ištikus, neturėsite jokių nemalonių.

"Mes esame pirmaklasiai nariai Chicago Board of Underwriters"

O'MALLEY & McKAY, INC.

222 WEST ADAMS STREET

KAMBARYS 1043

Telefonas: Central 6-5206

Generaliniai Agentai šių Kompanijų:

American Bonding
American Indemnity
Casualty Mutual
Fidelity & Deposit
Fire and Casualty of Conn.
Gibraltar Insurance
The Hanover
Highway Insurance
The Home
Interstate
LaSalle Casualty

Manhattan Fire & Marine
Mercury Mutual
Monarch
National Union
New York Fire
Security Insurance
United States Fire
Universal Insurance
Western Fire & Casualty
California Life

K. SČES(NULEVICIUS)

ŠVENTOSIOS UOSTAS PRIEŠ 25 METUS

(Tęsinys)

Artinantis prie Gargždų, visur ant kalvų matomi rusų išstiprinimai. Tai buvo dengti apkasai ir bunkeriai kulkosvaidžiams. Viskas iš medžio. Čia pat veža rąstus, kuolus ir eglišakius apatiški, vargingai apmūdiruoti, sušalę raudonarmiečiai. Jų tarpe labai daug kalmukų, kirgizų ir kitų mongoliškų tautų kareivių. Vis tai jauni žmonės, bet ant jų veidų nėra jaunatvės džiaugsmo, niekur nematyti paprastos šypsenos.

— Tenai, už anų krūmų jau Vokietija, — sako Glovackis. — Vokietija ir už to kalniuko...

Visi žiūri į Vokietiją kone išsprogusiomis akimis. Anksčiau taip lengvai pasiekiamą, šiandien ji yra šitų kareivių, mūnų ir tvorų sistemos visai nuo mūsų atskirta.

Ką galvojo komisarai — nežinia, bet jie tylėjo ir žiūrėjo, žiūrėjo. Nelabai malonios mintys jiems ateidavo, nes tylėjo. Ką galvojo — pasakyti negalėjo — per daug mašinoje buvo liudininkų.

Š. E. A. stebino bolševikinių išstiprinimų menkumas. Juose ne tik kad nebuvo vieno maišo cemento, bet nebuvo matyti nei vinių, nei kliamorių, kurių prie šių medinių bunkerų reikėjo šimtais tonų. Vienintelis metalas buvo skystos spygliuotos vielos tvorose, kurias pereiti prityrusiai kariuomenei nereikėjo dėti specialių pastangų. Bolševikų kareiviai, dirbdami, tik juda. Atrodo, čia dirbta darbas planui išpildyti, o kaip — nebuvo svarbu.

Netoli Gargždai. Iš kairės plento pusės pasirodo ant griovių kraštų mažos nedažytos lentelės, ant kurių parašyta rusiška raudonais dažais: Zona A. Pavojus gyvybei.

Plentas kyla į kalnelį, ant kurio išsistatę yra simpatiškas Gargždų miestelis. Prie jo nedavažiavus, važiavusius sustabdo rusas — kareivis. Užlipa ant mašinos pakopos ir liepia lėtai važiuoti į miestelį. Iš pat galo miestelio keli gražūs, mediniai namai. Ties vienu namu kareivis liepia sustoti. Čia pat iš namų išeina tarbomis ir ginklais apsikarstęs paniūręs rusų majoras. Atsidaro automašinos durys. Komisarai aiškina reikalą, rodo savo pasus, kaišioja Molotovo telegramą. Karininkas peržiūri abiejų komisarų pasus, perskaityto molotovo telegramą, grąžina viską komisa-

tų jis pasinaudoti telefonu ir pasikalbėti su Maskva. Majoras rams, prašo šoferio pasą. Š. E. A. tikrai nustebo, kai šoferis tik ištraukė iš kišenius savo pasą, rusų majoras liepė šoferiui dėti jį atgal. Vėliau sužinojau, kad šis jaunas vaikinys (rokiškėnas) buvo komsomolcas ir buvo apmūrintas specialiu pasu — keliauti po visą sovietų sąjungą dieną ir naktį ir visose zonose. Tokio pasitikėjimo pas bolševikus neturėjo nei važiavę kartu komisarai.

— Na, o kito paso Tamsta neturi? — paklausia.

— Ne...

Čia P. Glovackis šoka aiškinti, kad čia yra ekspertas, kuris būtinai reikalingas uostą perimant. Karininkas grąžina Š. E. A. jo lietuvišką pasą, liepia išlipti ir sekti paskui. Glovackis klausia kam tas. Karininkas aiškina, kad Š. E. A. neturi pakankamų dokumentų, todėl areštuojamas. Glovackis ėmė karščiuotis, kitas komisaras jį ėmė raminti. Glovackis pareiškė, kad jei Š. E. A. areštuojamas, tai tegu areštuoja ir juos — abudu komisarus. Susidarė nei šokia nei tokia padėtis. Visi tylėjo.

Glovackis pirmas kreipėsi į majorą klausdamas, ar negalė-

Šventosios žvejų kuteriai grįžta iš žvejybos 1938 m. vasarą.

sutiko ir su abiem komisarais nuėjo į gretimus namus, palikęs sargybą prie automobilio, kur liko sėdėti Š. E. A. ir šoferis.

Pasikalbėjimas su Maskva iš Lietuvos buvo nelengvas reikalas ir praėjo geras pusvalandis, kol iš sargybos viršininko buto, lydimi majoro, spindinčiais veidais išėjo abu komisarai. Jie linksmi kalbėjosi sėsdami į mašiną. Majoras nuėmė sargybą, mašinos durys užsidarė, šoferiui buvo įsakyta važiuoti toliau. Iš komisarų pasakojimo paaikškėjo, kad jiems per Kauną, greit pavyko susisiekti su Kremlium ir gauti patį Molotovą. Tas žodžiu davė įsakymą

majorui praleisti visus keturis keleivius važiuoti toliau. Vienas iš komisarų juokais pasakė Š. E. A.-iui, kad jis yra viena iš svarbiausių asmenybių sovietų Lietuvoje, nes dėl jo reikėjo kalbėtis su pačiu Molotovu.

Išvažiuojant iš Gargždų, rusų majoras patarė sustoti Kretingoje ir išsiimti leidimus per mirties zoną važiuoti. Kretingos apskrities Komunistų partijos įstaigoje. Tas buvo ir padaryta.

Buvo apie 10 val., kai komisarų mašina sustojo Kretingos turgavietėje ties vienu didesniu mediniu namu. Maža iškaba rodė, kad tai bus tas, kas ieškota. Visi trys keleiviai įėjo į didelę, žemą ir tamsią patalpą, kur nebuvo jokių baldų, be mažo staliuko su telefonu ir vienos kėdės. Vidury patalpos stovėjo aukšto ūgio, 35—40 m. amžiaus liesas, apšepęs ir skurdžiai apsi-

renkęs vyras. Jis rūkė papirosą, o rankas laikė susikišęs į kišenes. Komisarai parodė dokumentus, Molotovo telegramą, išpasakojo važiavimo tikslą ir sulaikymą Gargžduose bei skambinimą į Maskvą. Tas tik klausėsi, komisarų net nepasveikinęs rankų paspaudimu. Vyras, pasirodo buvęs Kretingos apskrities kompartijos sekretorius, iš profesijos šoferis, kretingiškis. Nieko nepasakęs, jis paėmė visų trijų asmens dokumentus, paliko visus tris stovėti vidury salės, o pats nuėjo prie staliuko, išsiėmė kažkokius blankus, įrašė juose keleivių pavardes, leidimo terminą, pridėjo antspaudą ir pasirašė. Komisarai padėkojo ir visi išėjo. Vidury salės paliko stovėti, rankas vėl į kišenių sukišęs, iš burnos papirosos nepaleidęs Kretingos apskrities kompartijos draugas sekretorius.

Einant į mašiną, Glovackis pašaipiai tarė:

— Anas (suprask kompartijos sekretorius) yra tiek pat svarus, kiek ir Molotovas.

Važiuota toliau be nuotykių. Ties Dimitravos koncentracijos stovykla buvo matomi vaikščiojantys keli rusų kareiviai. Šių stovyklą bolševikai pensikino,

bet užtai įrengė kur kas baisesnę Praveniškęse. Palangos miestelis buvo lyg išmiręs.

Šventosios miestelyje sustota ties uosto administracijos įstaiga, kurios antrame aukšte gyveno to uosto administratorius inž. Losinskas.

Losinskas jau laukė komisijos iš Kauno ir nudžiugo ją pamatęs. Jis nusivedė visus į raštinę ir patvarkė, kad atvykusiems galima būtų nusiprausti.

Raštinėje jis pasakė, jog gavo iš Rygos Baltmorfloto telegramą, kad perdavimui uosto komisija į šventąją nevyks. Prašė surašyti tokį pat trumpą aktą, koks buvo surašytas jų tų metų birželio 25 ar 26 dieną. Prašė jį prisijusti jiems pasirašyti. Lygiai tą patį paprašė padaryti inž. Losinską ir atvykusią lietuvių komisiją. Losinskas ir toliau liko administruoti uostą. Praktiškai, nuo pat latvių uosto perėmimo jokių pakeitimų jame nebuvo padaryta.

Nusiprausus ir išgėrus pas inž. Losinską arbatos, buvo apžiūrėtas uostas ir jo įrengimai.

Šventosios uostas, kurį Š. E. A. teko pirmą kartą matyti, teikė labai malonų vaizdą. Visi grožėjosi šiuo Lietuvos valstybės perlu. Šventoji, didelių pinigų ir visos eilės asmenų dėka, (daug prisidėjo ir J. Tūbelis, buvęs finansų ministeris), buvo modernus, mūrinis miestelis ir daug žadantis uostas. Jį galima buvo be gėdos kitiems parodyti, o patiems nuoširdžiausiai pasidžiaugti.

Šventosios uostas ir dabar yra sovietų Lietuvos teritorijoje. Yra jis joje pastangų, padėtų cengriugo ir patriotingo jau mirusio buv. Valstybinio Plano Komisijos pirmininko Pijaus Glovackio dėka. Dėl jo nuolatinių klabinimų Maskvoje, Šventosios uostas grįžo prie Lietuvos.

Inž. V. Taujenio išpranašautas vilkas atėjo pas Š. E. autorijų 1941 m. pavasarį. Suerzinti ūkiniais nepasisekimais ir kas kart didesniais parubežyje, rusiški politrukai savo tulžį ėmė lieti dažniau ir labiau. Labiau atsakingi valdininkai pradėta apšaukti sabotažininkais, atidavinėta raudonajai prokuratūrai ir raudoniesiems tardytojams. Į raudoną prokuratūrą pateko ir šių eilučių autorius. Tik laimingas susirgimas šiltine, o kiek po to prasidėjęs vokiečių - bolševikų karas jį iš bolševikinio "teisingumo" išlaisvino.

1965 m.

Berwyn, Ill.

(Pabaiga)

Šventosios uosto vidaus baseinas 1939 m. gegužės mėn.